

ביצה לג

משה שווערד

1. תוספות מסכת ביצה דף לב עמוד ב

מלמטה למעלה אסור - משום דהוי דרך בנין וכן הוי טעמא דכולן וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלחן י"ל דהואיל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מיירי דאית להו מחיצות לצדדים המגיעות לארץ ותימה דאמר בשבת (דף לו: ושם) מחזירין קדרה על גבי כירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הנך אינן אסורין אלא היכא שמתקן האהל והמחיצות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי והתם גבי כירה המחיצות היו עשויות מתחלה וכן פר"ח גבי ביעתא כגון שיש ביצים מכאן וביצים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אוירן ולא כפי' רש"י שפי' ביצים שמסדרין על גבי אסכלא דכיון דליכא מחיצות לא הוי כעין בנין אלא נרא' כדפריש וגם פוריא לא מיירי [דף לג עמוד א] כגון מטה שלנו שאין לה מחיצות אלא שיש לה מחיצות אך תימה דאמר בשבת (דף קלט:): האי פרוונקא (אפלגא) דכובא אסירא והתם המחיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל פרש"י דרב יהודה דהכא ס"ל כרבי יהודה דאוסר מוקצה ודבר שאין מתכוין אבל אנן ס"ל כר"ש ודבר שאין מתכוין מותר ודוחק הוא לומר דכל הני מילתא דלא כר"ש אלא נראה לומר דאפילו ר"ש מודה דהויא הכא אסור דהא דא"ר שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשותו אבל הכא מתכוין לעשות מה שהוא עושה.

2. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף לג עמוד א

וכן קדרה. פירוש כדרך שאסרו במתניתין להושיבה על גבי חביות. אבל כדרך שאנו מניחין על כירה בין בכירה קבועה בין במטלטלת שרי כיון דלהכי עבידא ולצורך תשמישן הידוע. ועוד נראה לי דלא נאסר אהל עראי אלא בזמן שהוא עושיין כותלים וגג. אבל בכירה שלנו כבר היו שם הכותלים ומותר.

3. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף לג עמוד א

אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה. תמיה לי כיון שראויין לתשמישן דהיינו להסקה ומותר לטלטלן לתשמישן למה לא יטלטלם אפילו לסמוך את הדלת ומ"ש מאפר שהוסק בי"ט דאמרין בפ"ק (ח' א') דכל שהוא חם כיון שראוי לצלות ביצה מותר לכסות בן וההיא רב אמרה דאית ליה במוקצה כרבי יהודה. ומדוחק יש לי לומר דשאני התם שהרי מותר לטלטלו ולשום אותו במקום הביצה לצלות בו שם הביצה וכיון שכן אף הוא יכול לתת אותו במקום שהדם שם אף על פי שהדם מתכסה בו שהרי ראוי הוא עדיין לצלות בו שם את הביצה אבל כאן א"א להצית בה את האור במקום שסמך בה את הדלת ואף לא במקום שנתן אותה סמוכה לקדרה שאם יצית בה את האש תשרף הדלת או תפול וכן תפיל את הקדרה כנ"ל.

4. גליוני מנחת חן

שם ת"ר אין סומכין את הקדרה בבקעת וכו' לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה. ומבאר מהרש"א אף דטלטול מותר לצורך אוכל נפש אבל להשתמש במוקצה אסור כמו אכילת המוקצה וכן כתב הרשב"א שבת כ"ט דאף בלא טלטול המוקצה אסור להשתמש בו. ועי' באור שמח י"ט פ"א אף דמוקצה מותר בהנאה וראי' מאין מעמידין בהמה על המוקצה דילמא שקל ויהיב לה ומוכח דהנאה מה דבהמתו אוכלת מותר ואפ"ה אין סומכין בבקעת דזה הוא דרך תשמישו אבל מה שבהמה אוכלת לרצונה זה הוא הנאה מאליו ומותר. [תו מבאר כאן הרשב"א לכן הבקעת

מוקצה לסמוך אף דמותר לטלטל לצורך הסקה משום דבשעה דסומך הקדרה אינה ראוי' אז להסקה, שמא תפיל הקדרה ואז נתבטלה מהסקה מוכנת וחל עלה דין מוקצה ולכן לעיל ח' אפר כירה דהוסק ב"ט והוא חס דראוי' לצלות בו ביצה ראויה הוא לכיסוי דעדיין בעת הכיסוי לא נתבטלה הכנתה דיכול כבת אחת לכסות הדם ולצלות בה ואין דין מוקצה עלה, וכתב אמרי בינה

5. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף לג עמוד א

לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה. פירוש ומשום מוקצה שמיחדה להסקה וכן במקל שלא ניתן אלא להסקה. ואף על גב דהתם פרק כל הכלים לא אסרינן להו משום מוקצה אלא גזרה יום טוב אטו שבת. פירש הרב זרחיה הלוי ז"ל דהך סוגיא וההיא דהתם פליגי וזו אחת מן הסוגיות המתחלפות בתלמוד עד כאן. ודוקא בבקעת לפי שאין תורת כלי עליה. הא בכל שיש תורת כלי עליו ומלאכתו להתר אין ייחוד אוסר אותו. והאי סתמא כר' יהודה אתיא דאית ליה מוקצה. ואף על גב דשרינן סופלי לחיותא משום דחזו להסקה. וי"ל דהתם חזו לבהמה ולהסקה אבל עצים אינם מוכנים אלא להסקה.

6. רש"י מסכת ביצה דף לג עמוד א

והלכתא כו' - הך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקצה אקבע, אבל אנן כרבי שמעון סבירא לן, בין במוקצה בין בדבר שאינו מתכוין, וכרבי יהודה במכשירי אוכל נפש - וכולהו שרו: בין חזרא, בין סמיכת קדרות והקפת חביות ומדורתא וקדרה, וכל האמוראים שאסרו את אלו למעלה - תלמידי דרב הו, ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה, ואנן קיימא לן כרבי שמעון.

7. תוספות מסכת ביצה דף לג עמוד א

והלכתא יבשתא שרי רטיבא אסור - פרש"י דהלכתא אקבע אליבא דמאן דאית ליה מוקצה ולא נתנו עצים אלא להסקה אבל אנו דקי"ל כר"ש שרי אפי' חזרא רטיבא ודוחק הוא לומר דר"ש פליג אמאי דפסיק הש"ס וי"ל דאפילו לר"ש דנהי דאית ליה שנתנו עצים שלא להסקה היינו בדבר הראוי להסקה אבל רטיבא אין ראויין להסקה.

8. רא"ש על ביצה פרק רביעי - סימן יב

ופירש ר"ת דטעמא דאין סומכין לאו משום מוקצה אלא משום גזירה יום טוב אטו שבת כדמסיק בפרק כל הכלים (דף קכד.) ומסיק התם דמתניתין דהכא בית שמאי היא. דפריך מהך דמשילין אהך דאין סומכים ואההיא דאין בין יום טוב לשבת. ומשני רב פפא הא ב"ש הא ב"ה דפליגי גבי אין מוציאין את הקטן לרה"ר ורבי שמעון מתיר כבית הלל. והא דקתני שלא ניתנו עצים אלא להסקה הכי פירושו ובשבת לא חזו להסקה וגזרינן יו"ט אטו שבת.

9. רש"י מסכת ביצה דף לג עמוד א

וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק - אבל מן החצר - לא, הואיל ודקין הן וטורח לקוששן מאתמול - לאו להכי קיימי, ודקאמרת נוטל קיסם לחצוץ שניו (מאתמול) - אנן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק, דלא נתנו [אלא] להסקה, ובתרתו פליגי.

10. תוספות מסכת ביצה דף לג עמוד א

וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק - פרש"י דבתרתו פליגי דאפילו להדליק דוקא משלפניו ולחצוץ שניו אפילו משלפניו לא דעצים לא נתנו אלא להסקה וקשה לפירושו דחכמים סבירא להו דלא כהלכתא דפליגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה לכן נ"ל דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ שניו גזירה משום שמא יקטום וכן מסיק נמי בגמרא.

11. שערים מצויינים בהלכה

משנה וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק. פרש"י אבל מן החצר לא, הואיל ודקין הן, וטורח לקוששן. והקשה הרשב"א הא במתני' לעיל (לא.) מביאין עצים מן הקרפף אפי' מן המפוזר, ותירץ דשם מיירי בגדולים דדעתו עליהם, והכא מיירי בקיסמין דקין שאין דעתו עליהן כשהם מפוזרין בחצר. [וממה דקתני כאן דמגבב מן החצר, מבואר נמי דאין ענין מעמר אלא במקום שגדילים שם, ועי' מה שכתבנו לעיל (לא.) עוד ראיות לזה.]

12. הערות הגר"ש אלישיב מסכת ביצה דף לג עמוד ב

אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי. הרא"ש (סי' י"ג) מביא בשם התוספתא דדוקא היכא דעביד ביד ליכא איסורא אבל בכלי אסור מדאורייתא וחייב חטאת. אמנם הר"ן (י"ט ע"א מדה"ר) כתב דאוכלי אדם אין בהן משום תקון כלי דכיון דרכין עד שהן ראויין לבהמה לא חשיב כלי שאינו מתקיים, ומשמעות דבריו דאינו כלי כלל ואף אם עושהו בכלי ליכא איסור דאורייתא. ובהמשך דברי הר"ן הקשה מגמ' (שבת קמ"ו ע"ב) דאמר שמואל האי טרפא דאסא אסור, והיינו דאסור ליתן עלה של הדס בפי החבית למרזב אף על גב דהוה אוכלין, ותירץ, דהתם היינו טעמא לפי שדרך הוא שאפילו באוכלי בהמה מתקנין כלי העשויו כבר אבל לא שיעשו כלי ממנו לכתחילה.

אלא דיש לעיין דמצינו בכ"מ כלים העשוין ממיני אוכלין, דאיתא בגמ' סוכה (ל"ג ע"ב) דאין ממעטין ענבי הדס ביום טוב משום דקמתקן מנא. וכן אשכחן עוד בגמ' שבת (צ"ה ע"א) דמגבן חייב משום בונה אף דהוה אוכלין (דאין מתקיימין), וע"ע במג"א (סי' ש"מ ס"ק י"ז) דאם מקבץ תאנים ומתכוין ליפותן ולהשוותם חייב משום בונה. ואי במאכל אדם אשכחן תיקון כלי כ"ש במאכל בהמה. וצ"ל בזה דכיון דהדרך לתקן ע"כ חשיב תיקון כלי גם באוכלין, משא"כ באוכלין דאין דרך לתקן לצורך כלים דשרי. מיהו עדיין יקשה מדברי הגמ' בחולין (י"ב ע"ב) האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות למוד בהן עפר או שהתקינום לכף מאזנים טמאין, ובשלמא באגוז א"ש דהוא קשה וע"כ אית ביה משום תיקון מנא אבל בקליפת רימון יקשה דאמאי חשיב תיקון כלי. ואין לומר דחלוק דין כלי דיו"ט מכלי לקבלת טומאה, דהא לעיל (ל"ב ע"א) מדמי להו אהדדי.

13. קהלות יעקב | שבת ס' מ

ואמנם כה"ג אשכחן צניח דליג ע"צ דאין דין עשיית כלים צאכלים ושם מצוה דקוטס לעץ שהוא מאכל צמחה לנורח לחנוץ זו שינוי, ג"כ אין צוה משום תיקון כלי כרי דדבר שהוא צמחוהו אוכל אע"פ שעשאוהו לשם נורח תיקון כלי אין צו דין כלי, אבל יש לחלק שפיר, דודאי דינא דאין כלי צאכלין הוא מפאת החפלא שדבר שהוא מאכל לא חל צו תורת שם כלי [כיון

14. תוספות מסכת ביצה דף לג עמוד ב

כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח לן כו' - ומיירי להריח כדמטיק דסבר כרבנן דאמרו התם גבי לחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה ולא גזרו שמא יקטום וא"ת למה נמנעו כשחל יום טוב במ"ש מלהריח בשמים משום שמא יקטום והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן וגם אין שייך לפרושי טעמא משום אש גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח ולכך מברכינן בכל מ"ש דעלמא וכשחל יום טוב במ"ש אז אין האש מתחיל לשרוף ולהסריח ולכך לא מברכינן דהא גם ביום טוב שובת דא"כ גם במוצאי יום טוב אמאי לא מברכינן אבשמים וגם אין לפרש דהא דמברכינן אבשמים במ"ש משום נפש יתירה שאבד ומריח הבשמים ומישב דעתו עליו וכשחל במ"ש אז אינו מפסיד נפש יתירה דביו"ט אית ליה נשמה יתירה דא"כ במוצאי יום טוב אמאי לא מברכינן אבשמים ואי ליכא הני טעמי א"כ מ"ט דמברכינן אבשמים במ"ש וי"ל דלעולם טעמא דמברכי' אבשמים במ"ש הוי משום נשמה יתירה ובי"ט ליכא נשמה יתירה וא"ת אמאי לא מברכינן אבשמים כשחל יום טוב להיות במ"ש כיון דיש לו מאכלים חשובים וטובים מישב דעתו ממילא בלא רית בשמים.

15. ספר קדושת לוי - דרוש לפסח

והנה נבוא לבאר קודם על מה שבשבת אין מביאין חטאת ובראש חודש וביום טוב מביאין חטאת כמאמר שעירי חטאת לכפר בעדם. כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (פסחים ק"ז ע"ב) שבת קביעא וקיימא ראש חודש ויום טוב ישראל מקדשי להו, כי בשבת הוא התעוררות העליון. אבל יום טוב וראש חודש, הוא התעוררות התחתון בעת שישיראל יש להם התעוררות התחתון לקדש החודש הן ביום הכ"ט הן ביום הלמ"ד בו ביום מקדשין החודש והיום טוב, וכפי מה שיראו לחכמי הדור לפי הבחינה לקדש היום באותו בחינה כדי לקדש יום טוב באותו יום הראוי לאותו בחינה המכוונת עליו. ובאמת התעוררות התחתון יכול האדם לקשר עצמו בזה הבחינה לעולם, דהיינו או בחינת אהבה או בחינת היראה או בחינת התענוג אבל שבת הוא התעוררות העליון ואינו יכול לקשר עצמו בו. אבל יום טוב וראש חודש הוא התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו לעולם אפילו לאחר יום טוב. וזהו הרמז שלאחר יום טוב הוא אסור חג ואחר שבת אין עושיין שום אסור שבת כי ביום טוב יכול האדם להתקשר עצמו בזה הבחינה מחמת שיום טוב הוא התעוררות התחתון וזה שאחר יום טוב הוא אסור חג להתקשר עצמו בזה הבחינה. ובה מתורץ קושית תוס' שאין מברכיין אחר יום טוב ואין מברכיין במוצאי שבת החל ביום טוב על הבשמים כי ביום טוב יש נשמה יתירה ולכך אין מברכיין במוצאי שבת החל להיות ביום טוב ומה שאין מברכיין במוצאי יום טוב עצמו על הבשמים משום שהבחינה שיש לאדם ביום טוב שהוא על ידי התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו ולכך אין צריך לברך על הבשמים במוצאי יום טוב. אבל שבת הוא התעוררות העליון וכיון שיצא שבת מסתלק התעוררות העליון ואי אפשר לאדם לקשר עצמו בו אם לא בשבת הבא שמגיע התעוררת עליון מחדש ולכך במוצאי שבת מברכיין על הבשמים, כי באמת בשבת בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררת העליון וביום טוב בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררות התחתון ונמצא בין כך ובין כך יש לאדם נשמה יתירה ביום טוב לכך אין מברכיין במוצאי שבת שחל ביום טוב על הבשמים, ואין מברכיין במוצאי יום טוב:

16. פרי מגדים /א"א/ על או"ח סימן רצ"ב

(א) משתחשך. ע"י מג"א דלא כט"ז אות א' דלכו"ע אף לרא"ש אסור התחלה בין השמשות וכ"כ באות ג' ופירשתיו יפה באות א' בט"ז. ואם התפלל ערבית באונס מבעוד יום במוצאי שבת ולדידן קורין ק"ש מבעוד יום בס"י רצ"ג אות ה' אפ"ה אסור לאכול קודם הבדלה וי"ל דשאני קידוש משקבל שבת חל עליו קידוש משא"כ הבדלה ע"י א"ר אות ה' ומיהו וודאי לאחר הבדלה בעוד יום שרי לאכול אף שאין אומרים מאורי אש ובשמים עד הלילה דעיקר הבדלה. ובשמים י"ל דאומר מיד בעוד יום ולמה שכתבו הטעם אש גיהנם מסריח יש לומר במוצאי שבת גם עונג שבת י"ל מיד כשהבדיל יצאה נפש יתירה וצ"ע. ע"י ס' רצ"ז בה:

17. דף על הדף ביצה דף לג עמוד ב

והגאון המהרש"ם בדעת תורה (או"ח ס' רצ"ז) ציין לדברי המרדכי בפסחים (ד' ק"ה) ושם איתא חידוש נפלא, דביו"ט אין האש של גיהנום שובת, וז"ל: וגם לכך אומרים צדקתך במנחה בשבת לצדק הדין מפני הנשמות שחוזרים לדינם במוצ"ש, אבל כשחל ראש חודש במוצ"ש אין אומרים אותו דנשמות אין חוזרים לדינם, כדאיתא

בפסיקתא אמר רבי אפטריוקי אור של גהינום שובת בשבת ור"ח, ודריש ליה מדכתיב ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו' וסמך ליה והיה מידי חודש בחדשו ושובת בשבתו וגו', וכן כשחל יום טוב במוצ"ש אין אומרים אותו אף על גב שחוזרות לגהינום ביום טוב כמו שפירש במסכת ביצה פרק המביא (דף לג ב), מ"מ אין לאומרו [צדקתך במנחה] מפני כבוד יום טוב כדי שלא לפרסם הדבר שחוזרות לדינם ביום טוב עכ"ל, הרי דס"ל בפשיטות דאש של גהינום אינו שובת ביום טוב, וא"כ פשוט דלפי טעם זה שאין לברך בשמים במוצאי יום טוב כיון שאין סירחון של גהינום ודו"ק.

ובספר עיונים בהלכה - הל' שבת (ע' שלו) מביא את דברי המרדכי הנ"ל וכותב עליו: אלא שיש כאן חידוש גדול דבר"ח האש של גהינום שובת ועדיף מיו"ט, וזהו פלא. וכן תמוה בר"ח שחל במוצ"ש לא נצטרך לברך על הבשמים כיון דהאש של גהינום לא חזר עדיין בר"ח וצ"ע.

18. רבנו בחיי על בראשית פרק לד פסוק כה

(כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ידוע מדרך חכמת הטבע כי כל שלישי חלוש בכל הנבראים כולם, בין שהוא יום שלישי ללידה בין שהוא יום שלישי לימות העולם, שהרי יום שלישי כוכב מאדים, ומפני זה יגדל הכאב בכל מכה ביום השלישי ויהיה הנימול ביום השלישי למילה יותר חלוש. ורבותינו אמרו (שבת פו.) שמותר לעשות לנימול ביום שלישי למילתו שחל להיות בשבת כל מה שיצטרך כמו בחול ממש לפי שהוא מסוכן ביום שלישי יותר משאר הימים. וחכמי התכונה כתבו כי יום שלישי מזלו עקרב ומלכו סמאל ומשרתו מאדים. ומזה אמרו חז"ל (תענית כז ע"ב) אנשי מעמד [לא] היו מתענין ביום ראשון מפני שהוא יום שלישי ליצירה, פירוש ליצירת אדם הראשון שנברא בששי. וזהו טעם ברכת עצי בשמים במוצאי שבת כדי לחזק כח הנפש השכלית בריח טוב:

19. רש"י מסכת ביצה דף לג עמוד ב

במוסתקי - חבית שבורה שמדבקין שבריה בשרף של עץ שקורין שף + שרף העצים+, שעושין הימנו זפת וקורין אותו ריישינ"א + שרף העצים+, וריחו דומה לריח לבונה, ובלשון ערבי קורין אותו מוסתקי, ומדבקין בו קערות חרס הנשברים, כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשט"א + שם כפר בצרפת+, וכיון דרעועה היא - ליכא למגזר בה שלא יתכוון לעשות כלי.

20. דף על הדף ביצה דף לג עמוד ב

רש"י ד"ה במוסתקי. כך א"ל רבי שמואל המכונה חסיד.

כתב רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד (בסוף ספרו קובץ הערות) דהכוונה בדברי רש"י "המכונה" הוא שהעולם קוראין אותו כך, ויש לדקדק דלמה הוסיף רש"י תיבת "המכונה" ולא כתב רבי שמואל "חסיד". וידוע שברש"י התיבות ספורות ומדודות אין בהן שפת יתר. וכתב דנראה שלימדונו רש"י בזה דבר גדול, דהנה מבואר דאיסור לשון הרע הוא כל שעל ידי דיבורו גורם היזק לחבירו שלא כדת, ולפ"ז י"ל דגם המגדיל מעלת חבירו יותר מכפי שהוא באמת גם זה בכלל לשון הרע כי יגרום היזק בדיבורו, ולדוגמא אם יפליג בשבחיו של אחד יותר ממדרגתו האמיתית, יטעו בו, וימנו אותו למשרה שאינו ראוי לו או שישתדכו עמו בטעות, ונמצא שמזיק להן, וזה מחוץ מה שמזיק לאותו האדם בעצמו שיסבור על עצמו שהוא אדם גדול וחשוב ויהא איש חכם בעניו אשר היא מדה שאין לה תקוה. ויתכן דרש"י לא הכיר בעצמו את רבי שמואל אם הוא חסיד או לא, ואילו היה כותב ר"ש חסיד היה מזיק לרבי שמואל על הצד שבאמת אינו חסיד.

21. תוספות מסכת ביצה דף לג עמוד ב

כי תניא ההיא במוסתקי - מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא חיישינן לתקון כלי דהואיל ורעועה הרבה יחוס עליה דשמא יקלקל החבית ועושה נקב לכל הפחות שיוכל וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ושם בד"ה ואמאי) דכיון שהם מדובקים בזפת ואין החתיכות שלמות לא הוי שום תקון כלי.

22. רש"י על ביצה דף כג/א

דקמוליד ריחא - שנכנס בחרס, שלא היה בו ריח, ואסור מדרבנן, שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה:

23. רש"י על שבת דף נא/ב

ואין מרזקין - כמו מרסקין משברין לחתיכות דקות, ברד גלצ"א בלעז:
כדי שיזובו מימיו - משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה, שבורא המים האלו:

24. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף לג עמוד ב

משום דקא מוליד ביום טוב. וא"ת אם כן יהא אסור להדליק אש ביום טוב בעצים או בפחמים דהא קא מוליד. וי"ל דעיקר הבערה אי אפשר לעשותה מערב יום טוב. אבל הכא יכסה אש ויטמין מבעוד יום ולא יצטרך להוציא אש.

25. רמב"ם יד החזקה הלכות שביתת יום טוב פרק ד

(א) אין מוציאין את האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן המתכות כגון שחוככין אותן זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש וכן הנפט החד ביותר שהוא כמים שמנידין אותו עד שידלק או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נגהה לפשתן וכיוצא בו וידלק כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב שלא הותר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה אבל להמציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותה מבערב.

- [השגת הראב"ד - אבל להמציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותה מבערב א"א ויאמר מפני שהוא מוליד ואין כאן הכנה והוא הטעם שמפרש בגמרא ביצה (לג):

26. מגיד משנה על הלכות שביתת יום טוב פרק ד הלכה א

אין מוציאין את האש וכו'. משנה פ' המביא כדי יין (ביצה ל"ג). אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים ובגמרא מ"ט משום דקא מוליד ביו"ט ע"כ. ובהשגות כתוב א"א ויאמר מפני שהוא מוליד וכו'. ואני רואה כאן חפץ להשיג שהרי אין זה כביצה שנולדה שאסורה לפי שאין זה דבר הראוי בעצמו אלא לבשל או לאפות בו. ונראה שאם הוציא שמותר להשתמש בו ולא אסרוהו אלא מפני שלא היה לו להוליד כיון שאפשר לו מבערב. והטעם הזה כתב ג"כ הרשב"א ז"ל וכדברי רבינו:

27. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף לג עמוד א

מוליד אש אי אסור מדאורייתא
אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים. וכתב רש"י דאיסורו משום מוליד, וכן מבואר בהמשך הגמ'. והט"ז (תק"ב סק"א) כתב בדעת הרמב"ם דהך איסורא דמוליד אינו כשאר מוליד דאסור מדרבנן, אלא דכל היתירא דאוכל נפש הוא רק במלאכות הנעשים בדבר שהוא בעולם אבל במה שמוליד מחדש ליכא היתירא דאוכל נפש, ולדבריו הך איסורא הוא מדאורייתא דהוה מבעיר בלא היתירא דאוכל נפש. אמנם המגיד משנה (פ"ד מהל' יום טוב ה"א) חולק עליו בפירוש דברי הרמב"ם, ולדבריו איסור מוליד הוא רק מדרבנן, וכן משמעות לשון הגמ' דקאמר דהאיסור 'דקא מוליד ביום טוב'. ואיכא נפקותא בזה היכא דעבר והוציא אש מחדש, דלהט"ז יהיה אסור להשתמש בו דחשיב הבערה באיסור שבת. וידוע חומרת הכתב סופר (או"ח ס"ז) דסובר שאם מקרב את הגפרור לאש ועי"ז מתחמם הגפרית ונדלק חשיב אש חדשה שלא היתה מקודם ויצא מהגפרית ואסור משום נולד כיון דאינו נוגע בעצם האש.

ונראה די"ל עוד טעמא דזה עפמשי"כ
הרמב"ן ז"ל צפ"י ח"ג דין דהא דלא
שרינן קלירה ועחינה דיו"ט חט"פ שהוא
מלאכה אוכ"י לפי שמלאכות אלו נעשות
לימים הרבה ובכלל "מלאכה עבודה" הוא

נראה דאזיל לשיטתו [במלחמות רפ"ג] הני"ג
 שכי דדבר שאינו אוכל שרשותו אסור לעשות
 בו מלאכה כלל ואח"ל שבהמה צה"י לאו
 אוכלא הוא כי גם השחיטה אסורה וצ"כ
 דלגבי מלאכה יו"ט גם צה"י נחשבת אוכלא
 וכמשי"ת.

ועוד י"ל דהא דשוחטין בהמה דיו"ט
[ומי"ש צ"ח ממחוזר] דשאני מלאכה
שחיטה דשרי אפי' אח"ל שעדיין ח"ן הצ"ח
בגדר אוכל [דהא אינו מיטמא טו"ח] ע"פ
מש"כ בחידושי הר"ן ז"ל חולין דו"ד גבי
שוחט בשבת דרק בגמר שחיטה נעשה מלאכה
דמקמי הכי הוי מקלקל וכנודע, ואז בגמר
שחיטה כבר הוא בגדר אוכל נפש דשרי גבה
מלאכה אוכ"י, וצ"ח המלאכה והאוכ"י
צ"ח וכה"ג שפיר שרי דיו"ט מדין אוכל
נפש.

ובזה יש נבחר נמי הא דתקן דף ל"ג
ח"ן מוליחין את האור לא מן העלים
וכי' ובגמרא שם מי"ט משום דקא מוליד
דיו"ט, ומאי גריעותא דמוליד מכל הצערה
שהותרה ללורך אוכ"י הרי סו"ס גם צמוליד
אש ליכא אלא מלאכה הצערה אצל להרמב"ן
ז"ל הדבר מוכן היטב שלא התירה תורה
המלאכה דברים שאינם, שזהו "מלאכה
עבודה" ולא הותרה אלא לתקן צמח שיש
כבר תהיי לפני המלאכה וכן יל"פ הרי"ט
דף כ"ג סחופי כסא אשיראי דיו"ט אסור
משום דקא מוליד ריחא ע"ש [מיהו להרמב"ם
ז"ל וראצ"ד ז"ל רפ"ד מיו"ט שיטות אחרות
צטעם איסור מוליד אש ע"ש ובמגיד משנה].

ולא הותר אוכ"י אלא מלאכה ולא מלאכה
 עבודה. אלא דאכתי תיקשי מלידה דגיס
 וחלישת פירות המתקלקלים כגון תאנה
 דאשרינן דיו"ט וברי מלאכות אלו לא נעשות
 אלא ליומן [ואת"ל ח"י הרמב"ן שלא התירה
 תורה אלא להכשיר המאכלים ולהקנס אצל
 ללוד דגיס שאינם צרשותו וכן לעקור מגידולי
 לא, שהן בכלל מלאכה עבודה ולהבן כתב שם
 עוד שלא התירה תורה אלא להכשיר אוכלין
 שצרשותו אצל לעקור דבר מגידולו לא
 עכ"ל הרמב"ן ז"ל והיינו דמלאכות אוכ"י
 שהתירה תורה אינו אלא בדבר שגם לפני
 מלאכה זו יש לו דבר זה צרשותו אלא שחסר
 תיקון אצל בדבר שלפני המלאכה אינו מלוי
 כלל צידו והוא צא להמליח לעלמו גוף
 הדבר זהו מענין מלאכה עבודה. [וע"י היטב
 צספר החינוך מלוב רח"ן]. דל"ה אוכ"י
 אלא מה שדעתו ש"א סומכת בו להכינו
 ליומו.

והא דשרי לשחוט בהמה דיו"ט חט"פ
שלכאורה צ"ח לא עדיפי ממחוזר
דשניהם אינם צלורת אוכל שצרשותו, ע"כ
ז"ל להרמב"ן ז"ל דצ"ח עדיפי ממחוזר
ומדגים שצביצרון דצ"ח גם צעודם
צחיותם נחשבים אוכל וכדאמר"י גבי תרנגולת
העומדת לאכילה אוכלא דאיפרת הוא
[ומאינו צפ"ק דמט"ש גבי מט"ש דמתחלל
על הצבחה ולא על המחוזר] וע"י נדה ד"י
ויש לפלפל, וע"י צהרמ"ג ז"ל פ"ג מיו"ט
ה"ג שהביא דעת הרמב"ן ז"ל דמותר לחרוט
נולדת הטוף [ללורך שחיטתו] כיון דסופו
לתלוש ולחרוט אחר שחיטתו. והרהמ"ג ז"ל

מתני' ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ
 בו שיניו, ומגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא.
 כתב בס' אור פני משה, דיבואר על פי דברי חז"ל (ערכין טז:)
 "טול קיסם מבין שניך" היינו כי הצדיק והמנהיג צריך להשתדל
 לנקות כל פגם שנמצא בו מקודם, ואחר כך מגבב מן החצר, היינו
 אנשי חצרו והמסתופפים בצלו שינקה אותם מכל סיג ופגם וידריך
 אותם במטרה להיות נקיים מכל חטא ועון, ומדליק ומלהיב אותם
 בעבודת ה' בתורה ובתפלה, שכל מה שבחצר מוכן הוא, היינו כי
 כל אדם מישראל כלי מוכן הוא להיות צדיק, רק שצריכים להכין
 אותם ולהשפיע עליהם, וזה הכל תלוי במנהיג ובמשפיע.